

4. Правила гри URL: http://soippo.edu.ua/userfiles/pr_futb.pdf (дата звернення 20.03.2024).
5. Правила гри у футбол. URL: <https://naurok.com.ua/pravila-gri-u-futbol-338945.html> (дата звернення 21.12.2023).
6. Правила футболу. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Правила_футболу (дата звернення 26.03.2024).

Павло ЛОГІН

Науковий керівник – проф. Сергій ГУМЕНЮК

ОСНОВИ СПОРТИВНОГО ВІДБОРУ У ФЕХТУВАННІ

Актуальність. Проблеми спортивного відбору на сучасному етапі розвитку спортивної науки зростає з новою силою. Це пов'язано з тим, що існуюча практика відбору в спорті поки не може бути, оцінена як достатньо ефективна, яка б могла відповідати вимогам спорту вищих досягнень. Проблема спортивного відбору дуже багатогранна. Вона охоплює багаточисельні аспекти: соціальні, психологічні, педагогічні, філософські та етичні.

Спортивний відбір останніми роками пройшов період становлення і отримав статус самостійної дисципліни. Розвиток дитячо-юнацького спорту тісно пов'язаний із вдосконаленням діяльності щодо проведенню спортивного відбору, виявлення та розвитку спортивних талантів, науково обгрунтованого пошуку обдарованих дітей і орієнтації їх на індивідуальні види спорту й спортивні дисципліни.

Мета дослідження полягає у аналізі можливостей і етапів спортивного відбору в фехтуванні.

Виклад основного матеріалу. Спортивний відбір являє собою комплекс заходів з виявлення спортсменів, які володіють високим рівнем здібностей, що відповідають вимогам специфіки виду спорту. Ефективний відбір може бути здійснений на основі тривалих комплексних досліджень, які передбачають аналіз особистості спортсмена в цілому і його спортивних здібностей на основі педагогічних, медико-біологічних, психологічних та антропометричних критеріїв відбору. Спортивний відбір починається в дитячому віці на основі тестування та обстеження, а також на основі вивчення тренувальної та змагальної діяльності в дитячо-юнацькому спортивному колективі. Основним завданням спортивного відбору є визначення рівня розвитку здібностей у людини [3].

Здібності – це сукупність якостей особистості, відповідна об'єктивним умовам та вимогам до певної діяльності і забезпечує успішне її виконання. У спорті мають значення як загальні (що забезпечують відносну легкість в оволодінні знаннями, вміннями, навичками), так і спеціальні здібності (необхідні для досягнення високих результатів у конкретному виді спорту).

Здібності багато в чому залежать від спадковообумовлених задатків, які максимально розкриваються при пред'явленні до організму спортсменів високих вимог. Поряд з вивченням спадкових ознак прогноз спортивних здібностей передбачає виявлення тих показників, які можуть істотно змінюватися під впливом тренування. При цьому, необхідно брати до уваги, як темпи зростання показників, так і їх вихідний рівень. Слабкий прояв здібностей особистості та особливостей, стосовно до одного з видів спорту не може розглядатися, як відсутність спортивних здібностей. Малопередбачувальні ознаки в одному виді спортивної діяльності можуть виявитися сприятливими факторами і забезпечувати високу результативність в іншому виді. Тому прогнозування спортивних здібностей можна здійснювати тільки стосовно до окремого виду або групи видів, виходячи при цьому із загальних положень, характерних для системи відбору.

У спортивному відборі велике значення має спортивна селекція і спортивна орієнтація. Спортивна селекція це система заходів, що передбачає періодичний відбір кращих спортсменів на різних етапах спортивного вдосконалення. Спортивна орієнтація передбачає систему організаційно-методичних заходів, що дозволяють намітити напрямок спеціалізації юного спортсмена в певному виді спорту [4]. Спортивна орієнтація виходить з оцінки можливостей конкретної людини, на основі якої проводиться відбір найбільш придатної для нього спортивної діяльності враховуючи вимоги виду спорту. Велика розмаїтість видів спорту розширює можливість індивіда досягти майстерності в одному з видів спортивної діяльності [1].

Відбір та орієнтація фехтувальників – це безперервний процес, що включає в себе п'ять основних етапів: первинний відбір, попередній відбір, проміжний відбір, основний відбір і заключний відбір [2].

Перший етап це первинний відбір, його завдання – визначити для дитини доцільність занять фехтуванням. Головні критерії цього етапу: вік, сприятливий для початку занять відсутність серйозних відхилень у стані здоров'я і схильності до захворювань, які перешкоджають заняттю фехтуванням; відповідність будови тіла вимогам фехтування; відповідність рівня рухових задатків вимогам фехтування. У фехтуванні базові рухові задатки це – час реакції на рухомий об'єкт, човниковий біг, стрибок у довжину з місця.

Завдання другого етапу це попередній відбір. Головні його завдання – оцінка наявності задатків і здібностей фехтувальників до ефективного спортивного вдосконалення. Головні критерії: відсутність

відхилень у стані здоров'я; відповідність будови тіла, структури і потенційних можливостей м'язової системи, енергетичного потенціалу, аналізаторних систем і рухових здібностей вимогам фехтування; схильність основних функціональних систем і механізмів до адаптаційних перебудов під впливом тренування. У фехтуванні потрібно вміти виконати і застосувати під час поєдинку базові технічні вміння (пересування у стійці, випад, флеш, нанесення уколу, четвертий і шостий захисти), також мають покращитися показники фізичних даних.

На третьому етапі або проміжному відборі основне завдання полягає в оцінці можливостей досягнення фехтувальниками високої майстерності в конкретних дисциплінах і видах змагань. Головні критерії: відповідність будови тіла можливості добитися результатів міжнародного рівня; стійка мотивація до отримання позитивних результатів; відсутність відхилень у стані здоров'я, здатних перешкодити успішному спортивному вдосконаленню; психічна і функціональна готовність до перенесення великих навантажень; резерви подальшої адаптації функціональних систем і механізмів, пристою рухових якостей, вдосконалення найважливіших елементів техніки, різних компонентів тактичної і психологічної підготовленості. У фехтуванні має бути чітко виражений стиль ведення бою, підібрана зброя (на попередніх етапах спортсмени використовують різні варіанти, аби підібрати найкращий для себе), чітко виражений ріст спеціальних фізичних якостей, спортсмен повинен стабільно входити в призи на обласних змаганнях, боротися за призи на всеукраїнських стартах, найкращих шістнадцять спортсменів за офіційним рейтингом НФФУ мають право виїжджати на міжнародні старти, також отримують запрошення на збори збірної команди.

Четвертий етап це основний відбір, який повинен оцінити перспективи досягнення фехтувальником результатів міжнародного класу. Головними критеріями слугують: ступінь мотивації до завоювання вершин майстерності і відсутність перепон до цього за станом здоров'я; психічна і функціональна підготовленість до перенесення тренувальних і змагальних навантажень, у тому числі в складних умовах – незвичному або несприятливому кліматі, при зміні часових поясів, в умовах спеки, середньогір'я, психологічно напруженої атмосфери відповідальних змагань тощо; здатність до максимальної реалізації досягнутого рівня підготовленості в умовах гострої конкуренції в головних змаганнях і до досягнення в таких змаганнях особистих рекордів; здатність до адекватного сприйняття змагальної ситуації, варіювання компонентами технічної, тактичної та інших видів підготовленості. У фехтуванні ці критерії проявляються у високому рівні тактичної, фізичної і психологічної підготовки. Спортсмен повинен володіти різними стилями бою, під час поєдинку може підлаштуватися під несприятливі умови і забирати ініціативу. Стабільні виступи на міжнародній арені, багаторазове входження у призи на всеукраїнських стартах це свідчення майстерності фехтувальника.

Завершальний п'ятий етап полягає у заключному відборі, його завдання це оцінка доцільності продовження фехтувальником занять спортом і прогнозування здатності до збереження ним високої майстерності. Головним критерієм: наявність мотивації і відсутність відхилень у стані здоров'я, які перешкоджають збереженню майстерності; вік спортсмена і його відповідність границям, оптимальним для найвищих результатів у видах змагань, обраних для спеціалізації, а також тривалість збереження ним високої майстерності; наявність необхідних для збереження досягнутої підготовленості резервних можливостей організму; соціальний і матеріальний стан, який сприяє продовженню спортивної кар'єри. У фехтуванні це стабільне місце у рейтингу НФФУ, хороші результати на усіх рівнях міжнародних змагань.

Підводячи підсумки вище сказаного можна зробити **висновки**, що в основі спортивного відбору лежить комплекс заходів з виявлення дітей, які володіють високим вихідним рівнем розвитку рухових здібностей, що відповідають вимогам специфіки фехтування. Ефективний відбір може бути здійснений на основі тривалих комплексних (педагогічних, медико-біологічних, психологічних та антропометричних) критеріїв відбору, а також вивчення тренувальної та змагальної діяльності в дитячо-юнацькому спортивному колективі. Відбір та орієнтація фехтувальників включає в себе первинний відбір, попередній відбір, проміжний відбір, основний відбір та заключний відбір.

ЛІТЕРАТУРА

1. Олійник Р. В. Морфологічні критерії відбору: автореферат дис. : 24.00.01. Чернігівський нац. пед. університет ім. Т.Г.Шевченка. Х.,2013. 20 с.
2. Платонов В. М. Сучасна система спортивного тренування: підручник. Київ. 2021. 672 с .
3. Сергієнко Л. П. Спортивний відбір: теорія та практика : підручник для студ.вищ. навч. закладів фізичного виховання та спорту : у 2 кн. Кн. 2. Відбір у різні види спорту. Тернопіль. : Навчальна книга - Богдан, 2009. 784 с.
4. Шинкарук, О. Відбір та орієнтація підготовки спортсменів у процесі багаторічного вдосконалення як наукова проблема. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2015. № 2. С. 16–28.